

พุทธวิธีในการสอน : วิธีสอนของพระพุทธเจ้า

QA NEWS ฉบับนี้ นำวิธีสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ประมวลไว้ในหนังสือ “พุทธวิธีในการสอน” มาเผยแพร่ต่อ

พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่าพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนหลายแบบหลายอย่าง โดยได้ยกวิธีสอนที่น่าสังเกตหรือพบบ่อยได้แก่

1. **แบบสัจจจา หรือแบบสนทนา** เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหลักธรรมในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักทรงเป็นฝ่ายถาม นำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อย และยังทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกันด้วย

2. **แบบบรรยาย** วิธีสอนแบบนี้ทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีพื้นความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์บอกว่าคุณคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมนั้น แต่ละคนจะรู้สึกว่าคุณพระพุทธเจ้าทรงตรัสอยู่กับตนเองโดยเฉพาะ เป็นความสามารถอัศจรรย์อย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

3. **แบบตอบปัญหา** ผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยของใจในข้อนั้นๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้มีนิสัยถือลัทธิศาสนาอื่น บางมาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน ถามเพื่อลองภูมิ บางคนเตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จน หรือให้ได้รับความอับอายในการตอบ พระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหา และใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกัน ในสังคีตสูตรได้แยกประเภทปัญหาตามลักษณะวิธีตอบเป็น 4 อย่าง คือ

1. **เอกังสพยากรณ์ปัญหา** ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว

2. **ปฏิปุจฉาพยากรณ์ปัญหา** ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้

3. **วิทัญชพยากรณ์ปัญหา** ปัญหาที่จะต้องแยกแยะตอบ

4. **รูปนียปัญหา** ปัญหาที่ฟังยับยั้งเสีย ได้แก่ ปัญหาที่ถามนอกเรื่อง ไร้ประโยชน์ อันจักเป็นเหตุให้เขว ยึดเยื้อ สิ้นเปลืองเวลาเปล่า ฟังยับยั้งเสีย แล้วชักนำผู้ถามให้กลับเข้าสู่แนวหรือเรื่องที่เหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ ท่านยังสอนให้คำนึงถึงเหตุแห่งการถามปัญหาด้วย ในเรื่องนี้ พระสารีบุตรเคยแสดงเหตุแห่งการถามปัญหาไว้ว่าบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งยอมถามปัญหากับผู้อื่นด้วยเหตุ 5 อย่าง คือ

1. บางคนยอมถามปัญหาเพราะความงี่เง่า เพราะความไม่เข้าใจ

2. บางคนมีความปรารถนาลามก เกิดความอยากได้ จึงถามปัญหา

3. บางคนยอมถามปัญหากับต้องการอวดเด่นข่มเขา

4. บางคนยอมถามปัญหากับประสงค์จะรู้

5. บางคนยอมถามปัญหากับมีความด่าริว่า เมื่อเราถามแล้ว ถ้าเขาตอบได้ถูกต้องก็เป็นการดี แต่ถ้าเราถามแล้วเขาตอบไม่ถูกต้องเราจะช่วยแก้ไขเขาโดยถูกต้อง

ในการตอบปัญหานอกจากรู้วิธีตอบแล้ว ถ้าได้รู้ซึ่งถึงจิตใจของผู้ถามว่าเขาถามด้วยความประสงค์ใด ก็จะสามารถกล่าวแก้ได้เหมาะแก่การ และตอบปัญหาได้ตรงจุด ทำให้การสอนได้ผลดียิ่งขึ้น

4. **แบบวางกฎข้อบังคับ** เมื่อเกิดเรื่องมีภิกษุกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นเป็นครั้งแรก และมีผู้นำความมากราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ สอบถามพระภิกษุผู้กระทำความผิด เมื่อเจ้าตัวรับได้ความเป็นสัตย์จริงแล้วก็จะทรงดำหนิ ชี้แจงผลเสียหายที่เกิดแก่ส่วนรวม พรรณามผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วทรงแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องนั้น

จากนั้นจะตรัสให้ที่ประชุมสงฆ์ทราบว่าจะทรงบัญญัติสิกขาบทโดยทรงแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติให้ทราบ แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทข้ออื่นๆ ไว้ด้วยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ในท่ามกลางสงฆ์ โดยความรับทราบร่วมกันของสงฆ์ ในการสอนแบบนี้ สังเกตได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทโดยชี้แจง

ให้เห็นแล้วว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมีผลดีอย่างไร จนพระสงฆ์เห็นชอบพร้อมกันรับคำของพระองค์ว่าดีแล้ว จึงทรงบัญญัติไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ

ฉบับต่อไปจะนำเรื่องลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาเสนอ

QA ใน มจพ.

กำหนดการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน รอบปีการศึกษา 2556 ระดับส่วนงาน

ส่วนงาน	วันที่ประเมิน
□ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์	1 - 2 กรกฎาคม 2557
□ สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา	8 กรกฎาคม 2557
□ คณะอุตสาหกรรมเกษตร	9 - 10 กรกฎาคม 2557
□ คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ	17 - 18 กรกฎาคม 2557
□ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม	22 - 23 กรกฎาคม 2557
□ สำนักคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	23 กรกฎาคม 2557
□ คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม	23 - 24 กรกฎาคม 2557
□ คณะวิศวกรรมศาสตร์	24 - 25 กรกฎาคม 2557
□ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	24 - 25 กรกฎาคม 2557
□ บัณฑิตวิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์นานาชาติสิรินธร ไทย-เยอรมัน	24 - 25 กรกฎาคม 2557
□ บัณฑิตวิทยาลัย	28 กรกฎาคม 2557
□ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์	28 - 29 กรกฎาคม 2557
□ สำนักพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรม	29 กรกฎาคม 2557
□ สถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีไทย-ฝรั่งเศส	29 กรกฎาคม 2557
□ สำนักงานอธิการบดี	30 กรกฎาคม 2557
□ สำนักวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	30 กรกฎาคม 2557
□ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ	30 - 31 กรกฎาคม 2557
□ สำนักหอสมุดกลาง	31 กรกฎาคม 2557

กำหนดการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในรอบปีการศึกษา 2556 ระดับมหาวิทยาลัย

- 18 สิงหาคม 2557 □ พบผู้บริหารมหาวิทยาลัย
- ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน และสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบตัวบ่งชี้
- 19 สิงหาคม 2557 □ เยี่ยมชมหน่วยงาน (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และคณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ)
- สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (กรรมการสภามหาวิทยาลัย อาจารย์และบุคลากร ผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า นักศึกษา และผู้แทนหน่วยงานที่รับบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย)
- 20 สิงหาคม 2557 □ เยี่ยมชม มจพ. วิทยาเขตปราจีนบุรี
- 25 สิงหาคม 2557 □ นำเสนอผลการประเมินด้วยวาจา